بررسی فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در طی سال‌های ۸۵- ۱۳۷۵

محسن رضائیان[۱]، مریم هادوی[۲]، سروش کافی[۳]

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: با توجه به اهمیت علم و نقش والای پژوهش در تولید علم و همچنین توجه به این نکته که دانشگاه‌ها محل اصلی پژوهش در همه جای دنیا هستند، در این تحقیق وضعیت فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در طی سال‌های ۸۵- ۱۳۷۵ مورد بررسی قرار گرفت.

روش‌ها: در مطالعه مقطعی حاضر، کلیه فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی اعم از تعداد طرح‌های تحقیقاتی مصوب، تعداد مقالات منتشر شده به زبان‌های فارسی و انگلیسی، تعداد پایان‌نامه‌ها، سال و محل انجام پژوهش و جنسیت نویسنده اول از طریق واحد پژوهشی دانشگاه جمع‌آوری شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و روش‌های آماری توصیفی و تحلیلی مانند آزمون χ^2 و Fisher exact test تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: مجموع فعالیت‌های پژوهشی، ۱۱۴۵ مورد بود که شامل ۳۲۲ پایان‌نامه پزشکی (۲۸/۱ درصد)، ۱۹۸ پایان‌نامه دندان‌پزشکی (۱۷/۳ درصد)، ۴۴۳ طرح تحقیقاتی مصوب (۳۸/۷ درصد)، ۱۱۸ مقاله داخلی (۱۰/۳ درصد) و ۶۴ مقاله خارجی (۵/۶ درصد) می‌شد. سال ۱۳۸۵ با ۱۹۱ فعالیت (۱۶/۷ درصد) و سال ۱۳۷۶ با ۳۳ فعالیت (۲/۹ درصد) به ترتیب بیشترین و کمترین سهم را در انجام فعالیت‌های پژوهشی داشتند. بین تعداد افراد مشارکت‌کننده در فعالیت‌های پژوهشی با سال انجام پژوهش، دانشکده، جنسیت نویسنده و نوع فعالیت پژوهشی ارتباط معنی‌داری وجود داشت.

نتیجه‌گیری: با توجه به سیر صعودی فراوانی فعالیت‌های علمی و افزایش افراد مشارکت کننده در این فعالیت‌ها می‌توان به بهبود سطح پژوهش در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان امیدوار بود، ولی جا دارد توجه بیشتری به حضور زنان در عرصه تحقیقات شود. همچنین، در راستای افزایش فعالیت‌های پژوهشی به صورت گروهی بهتر است تسهیلات بیشتری برای این‌گونه فعالیت‌ها در نظر گرفته شود.

واژه‌های کلیدی: دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، اعضای هیأت علمی، فعالیت‌های پژوهشی

ارجاع: رضائیان محسن، هادوی مریم، کافی سروش. **بررسی فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در طی سال‌های ۸۵- ۱۳۷۵.** مجله تحقیقات نظام سلامت ۱۳۹۲؛ ۹ (۲): ۱۴۳-۱۳۴.

دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۰۱/۲۳ پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۱۰/۱۶

۱- استاد، گروه اپیدمیولوژی، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، کرمان، ایران

۲- مربی، گروه بیهوشی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، کرمان، ایران (نویسنده مسؤول)

Email: hadavimaryam@yahoo.com

۳- پزشک عمومی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، کرمان، ایران

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]

www.mui.ac.ir

مقدمه

تداوم بقا در صحنه جهانی، حرکت همگام با دیگر ملت‌ها، تسلط بر سرنوشت خویش و حفظ آرمان‌های هر ملت، نیاز به بازوی قدرتمند و توسعه یافته‌ای دارد که جز با تحقیق در جنبه‌های گوناگون میسر نمی‌شود. توسعه پایدار تنها زمانی محقق می‌گردد که با پیشرفت علمی و فن‌آوری توأم باشد. واقعیت این است که در جهان امروز برتری اقتصادی، قدرت نظامی، رفاه اجتماعی و به طور کلی آن‌چه یک کشور و مردم آن را نیرومند و مرفه می‌سازد، حاصل فعالیت دانشمندان و محققان آن کشور است (۱). اعضای هیأت علمی حوزه‌های مختلف هر کشور سعی می‌کنند تولیدات علمی خود را با بهترین کیفیت ارایه دهند. این عملکردهای پژوهشی و تولید اطلاعات علمی بیشتر به صورت منابع اطلاعاتی ارایه می‌شوند (۲). اهمیت این موضوع به حدی است که کشورهای اروپایی در سال ۲۰۰۳ شانزده میلیارد یورو به این کار اختصاص داده‌اند (۳).

مراکز تحقیقاتی بدون داشتن منابع اطلاعاتی به روز، قادر به ارایه تحقیقات مفید نخواهند بود. شناخت مشکلات تحقیقات در مسیر علوم و فن‌آوری در کشور می‌تواند گامی مؤثر در ارایه استراتژی توسعه فن‌آوری درون‌زا باشد. در حال حاضر فلسفه تحقیق در دانشگاه‌ها تنها تحقیق برای تحقیق و انگیزه اکثر محققان کسب درجات علمی است. از این رو، کارهای محققان بیشتر نظری است و کاربردی در جامعه ندارد. از طرف دیگر، دانشگاه‌ها تمایلی به پذیرش خطر موجود در تحقیقات بلندمدت ندارند و به طور عمده به پروژه‌های کوتاه‌مدت متمایل هستند. بخش خصوصی نیز در ایران بیشتر به دنبال فعالیت‌های کوتاه‌مدت و پرسود است (۴)؛ به طوری که سهم تحقیقات بخش خصوصی در ایران، از هزینه‌های تحقیق و توسعه بسیار نازل گزارش شده است (۵).

دانشگاه نباید فقط متکی بر محصول تلاش محققین دیگر کشورها باشد و در تولیدات علمی فعالیتی نداشته باشد. آموزشی که فقط بر پایه حفظ کردن مطالب کتب و مجلات کشورهای پیشرفته باشد بدون شک نمی‌تواند در حل مشکلات ممالک در حال توسعه مؤثر باشد (۶). مسایل و مشکلاتی که در تحقیقات گروه پزشکی دیده می‌شود، جدا از مشکلات تحقیقاتی کشور نیست و در بسیاری از موارد به محدودیت‌های پژوهشی در سایر کشورهای در حال توسعه نیز مشابهت دارد. در این کشورها، محققی که در امور پژوهشی تجربه و انگیزه کافی داشته باشد (۷)، از نظر مالی در رفاه باشد، در انتخاب موضوع و روش‌های تحقیقاتی آزاد باشد، نیروی انسانی کارامد، تجهیزات و بودجه کافی در اختیار داشته باشد، بسیار نادر است (۴). محققین علوم پزشکی در ایران به دلایل مختلفی از انگیزه لازم و کافی در پرداختن به امور تحقیقاتی برخوردار نیستند و فاصله زیادی که از نظر فکری و سازمانی بین محققین، برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران و مدیران کشور وجود دارد از علاقه‌مندی آن‌ها برای انجام پژوهش می‌کاهد (۸).

در پژوهشی وضعیت تولیدات علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی داخل کشور مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد پژوهشگران ایرانی، تولیدات خود را بیشتر در قالب همایش‌های تخصصی و مقالات داخلی عرضه می‌نمایند و تولید کتاب درصد کمتری از تولیدات علمی آن‌ها را در برمی‌گیرد (۹). بدون شک در محیط‌های علمی و دانشگاه‌های ایران، امکانات و نیروهای بالقوه شگرفی برای خروج از حالت رکود و عقب‌ماندگی علمی وجود دارد که با برنامه‌ریزی بر پایه شناخت نیروها و ارزش‌های موجود و با در نظر گرفتن نیازها و توجه به شرایط اقتصادی، اجتماعی، اقلیمی و فرهنگی و به کارگیری همه این نیروها، می‌توان تأثیر شگرفی در تربیت افراد لایق و تولید علم داشت (۶).

طی بررسی که در دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه انجام شد، میزان کل اطلاعات تولید شده اعضای هیأت علمی این دانشگاه در طول سال‌های ۸۱-۱۳۷۲ در مجموع ۲۹۵۶ مقاله بود (۹). تحقیق عصاره و معرفت در مورد مشارکت پژوهشگران ایرانی در تولید علم جهانی در مدلاین (Medline) در طی سال‌های ۲۰۰۳-۱۹۷۶ از افزایش بسیار زیاد تولیدات علمی ایرانیان، به ویژه در محدوده زمانی سال‌های ۲۰۰۳-۱۹۹۰ حکایت داشت (۱۰).

موسوی در مورد رتبه‌بندی تولید علم در ۵۰ کشور اول

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]

جهان در دانشگاه تربیت مدرس تهران پژوهشی انجام داد. این مطالعه نشان داد که سهم تولید علم ۱۰ کشور اول از ۱۵۰ کشور نمایه شده در مؤسسه اطلاعات علمی آمریکا، ۵۹ درصد و سهم ۵۰ کشور اول، ۸۷ درصد بوده است و ۱۰۰ کشور دیگر نمایه شده، تنها ۱۳ درصد در تولید علم مشارکت داشتند. رتبه ایران در سال ۲۰۰۳ به ۴۲ رسید که جزء ۱۵۰ کشور اول جهان در تولید علم قرار گرفت؛ در حالی که در سال ۱۹۹۳، رتبه ۵۵ را داشت. در سال‌های اخیر ایران از نظر نسبت رشد مقالات نمایه شده، رتبه اول را در سطح جهان کسب نموده است (۱۱).

پژوهشی که جوکار و ابراهیمی در مورد میزان گرایش ملیت‌ها در استناد به تولیدات علمی ایرانیان انجام داده‌اند، نشان داد که از کل استنادهای رسیده به تولیدات علمی ایرانیان، ۴۲/۲ درصد از طرف پژوهشگران سایر کشورها و بقیه موارد از طرف پژوهشگران ایران بوده است (۱۲). در پژوهش جنیدی شریعت‌زاده و همکاران بر روی عوامل مؤثر بر تولید علمی اعضای هیأت علمی دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران، میانگین تعداد طرح تحقیقاتی، مقاله و کتاب (تألیف و ترجمه) برای هر عضو هیأت علمی طی سال‌های مورد مطالعه به ترتیب ۲/۵ طرح، ۱/۶ مقاله و (۰/۵ و ۰/۳ کتاب) گزارش شد (۱۳).

مطالعه دیگری که یک دوره ۲۰ ساله کار تحقیق از هزاران گروه در سراسر جهان را بررسی نمود، حاکی از اضافه شدن سالانه حدود ۱۰۰۰۰۰ نشریه در بایگانی علمی بود (۱۴). در پژوهش دیگری که در آلمان به منظور تعیین سهم پژوهش‌های دانشجویان پزشکی در انتشارات پزشکی مدلاین انجام گرفت، گزارش شد که فعالیت پژوهشی دانشجویان می‌تواند به طور معنی‌داری روی میزان مقالات منتشر شده از یک دانشکده پزشکی اثرگذار باشد (۱۵).

مطالعه حاضر در راستای توانمندسازی پژوهشگران و به منظور بررسی وضعیت تولید اطلاعات علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ طراحی گردید تا بتوان راهکارهایی را جهت بهبود و ارتقای وضعیت تولید اطلاعات علمی ارایه نمود.

روش‌ها

مطالعه مقطعی حاضر، از فروردین لغایت شهریور سال ۱۳۸۸ انجام شد و کلیه فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در طی سال‌های ۳۸۵-۱۳۷۵ مورد بررسی قرار گرفت. تعداد اعضای هیأت علمی این دانشگاه در پاییز سال ۱۳۸۵، بر اساس مدارک موجود ۱۲۳ نفر بودند. از این تعداد ۷۳ نفر در دانشکده پزشکی، ۲۶ نفر در دانشکده پرستاری و پیراپزشکی و ۲۴ نفر در دانشکده دندان‌پزشکی خدمت می‌کردند. همچنین در سال ۱۳۸۵ تعداد ۱۰۸۷ دانشجو در سه دانشکده پزشکی (۲۹۸ نفر)، پرستاری و پیراپزشکی (۶۳۴ نفر) و دندان‌پزشکی (۱۵۵نفر) مشغول به تحصیل بودند.

اطلاعات در مورد فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی این دانشگاه، اعم از تعداد طرح‌های تحقیقاتی مصوب، تعداد مقالات منتشر شده به زبان فارسی و انگلیسی، تعداد پایان‌نامه‌های راهنمایی شده، سال انجام فعالیت‌های پژوهشی، دانشکده محل انجام پژوهش و جنسیت نویسنده اول از طریق واحد پژوهشی دانشگاه و همچنین بررسی دفاتر ثبت پایان‌نامه‌ها و مقالات و طرح‌های تحقیقاتی صورت گرفت. در این پژوهش با توجه به این‌که در تألیف پایان‌نامه، دانشجویان نقش اصلی را بر عهده دارند؛ برای سنجش تعداد افراد مشارکت کننده در پایان‌نامه‌ها، تعداد دانشجویان ارایه دهنده پایان‌نامه و برای سنجش جنسیت مؤلف پایان‌نامه، جنسیت دانشجوی اول ارایه دهنده پایان‌نامه مد نظر قرار گرفت.

کلیه اطلاعات جمع‌آوری شده پس از کدگذاری وارد نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ (version 16, SPSS Inc., Chicago, IL) شد و پس از کسب اطمینان از صحت ورود داده‌ها، با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (رسم جدول و نمودار) و آمار تحلیلی (آزمون χ^2 و Fisher exact test) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. مقدار $P < ۰/۰۵$ به عنوان سطح معنی‌داری آماری در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

تعداد اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی در سال‌های مورد مطالعه افزایش یافته بود، ولی نسبت

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]

افزایش تعداد اعضای هیأت علمی کمتر از افزایش تعداد دانشجویان در این دوره بوده است. در نمودار ۱ تعداد اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان به تفکیک سال نشان داده شده است.

تعداد ۱۱۴۵ فعالیت پژوهشی در فاصله سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ ثبت شده بود که طرح‌های تحقیقاتی با ۴۴۳ مورد (۳۸/۷ درصد) بیشترین سهم را داشتند و پس از آن به ترتیب پایان‌نامه‌های پزشکی با ۳۲۲ مورد (۲۸/۱ درصد)، پایان‌نامه‌های دندان‌پزشکی با ۱۹۸ مورد (۱۷/۳ درصد)، مقالات فارسی با ۱۱۸ مورد (۱۰/۳ درصد) و مقالات انگلیسی با ۶۴ مورد (۵/۶ درصد) از نظر فراوانی در رده‌های بعدی قرار داشتند. در جدول ۱ فراوانی فعالیت‌های پژوهشی انجام شده در سال‌های مورد بررسی بر حسب دانشکده محل انجام فعالیت پژوهشی آورده شده است.

فراوانی فعالیت‌های پژوهشی در طی سال‌های مورد بررسی در مجموع سیر صعودی داشته است. در سال‌های ابتدایی مطالعه، فراوانی فعالیت‌ها با کاهش اندکی در هر سال نسبت به سال قبل از آن روبرو بوده، ولی پس از آن رشد قابل ملاحظه‌ای یافته است؛ به طوری که تعداد فعالیت‌های پژوهشی در سال ۱۳۷۸ از مجموع سه سال قبل از آن بیشتر بوده است (نمودار ۲).

فعالیت‌های پژوهشی انجام شده توسط آقایان در طی سال‌های مورد بررسی به مراتب بیشتر از فعالیت‌های پژوهشی انجام شده توسط خانم‌ها بوده است (نمودار ۳).

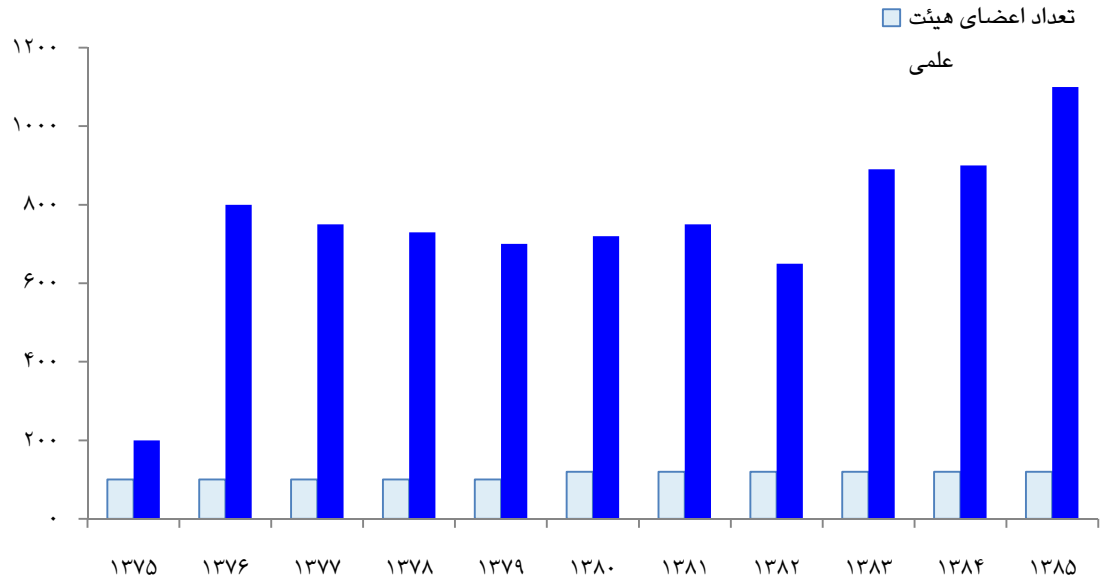

نمودار ۱: مقایسه تعداد اعضای هیئت علمی و دانشجویان در سال‌های مورد بررسی

جدول ۱: توزیع فراوانی فعالیت‌های پژوهشی بر حسب دانشکده

دانشکده	پزشکی تعداد (درصد)	پیراپزشکی و پرستاری تعداد (درصد)	دندانپزشکی تعداد (درصد)	جمع تعداد (درصد)
طرح تحقیقاتی	۲۸۸ (۶۵/۰)	۱۱۶ (۲۶/۲)	۳۹ (۸/۸)	۴۴۳ (۱۰۰)
مقاله انگلیسی	۴۶ (۷۱/۹)	۱۲ (۱۸/۸)	۶ (۹/۴)	۶۴ (۱۰۰)
مقاله فارسی	۸۴ (۷۱/۲)	۲۶ (۲۲/۰)	۸ (۶/۸)	۱۱۸ (۱۰۰)
پایان‌نامه	۳۲۲ (۶۱/۹)	–	۱۹۸ (۳۸/۱)	۵۲۰ (۱۰۰)

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]
www.mui.ac.ir

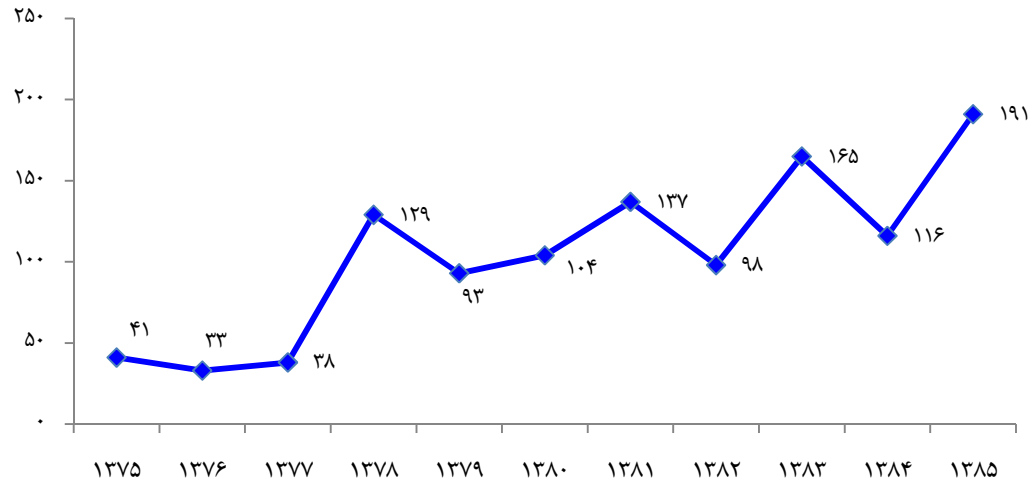

نمودار ۲: نمودار خطی توزیع فراوانی فعالیت‌های پژوهشی انجام شده برحسب سال

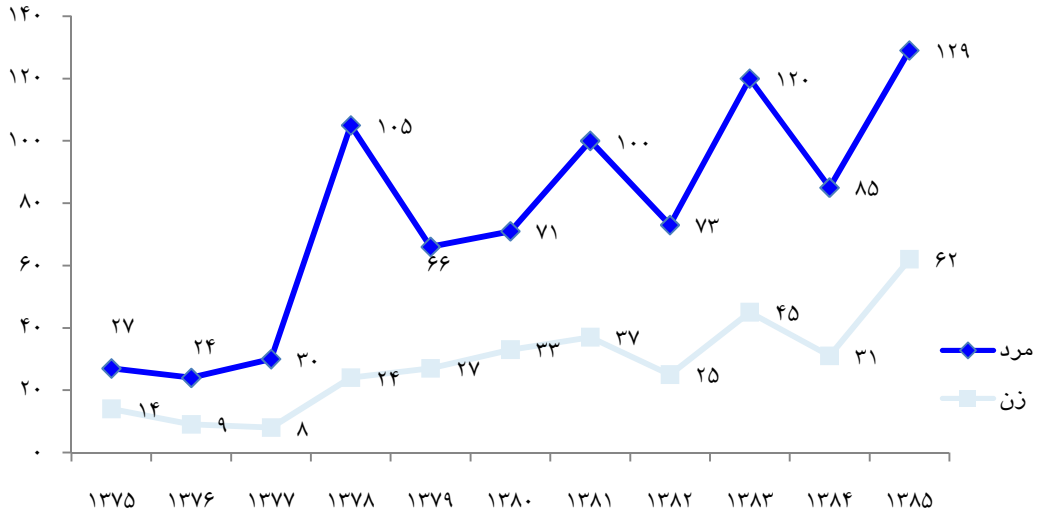

نمودار ۳: نمودار خطی توزیع فراوانی فعالیت‌های پژوهشی انجام شده برحسب سال و جنسیت نویسنده اول

تعداد پایان‌نامه‌های پزشکی در طی این ۱۱ سال با وجود نوسانات زیاد، در مجموع سیر نزولی داشت و از ۴۶ مورد در سال ۱۳۷۵ به ۳۳ مورد در سال ۱۳۸۵ رسیده است. تعداد این پایان‌نامه‌ها در فاصله سال‌های ۷۷-۱۳۷۵ و ۸۴-۱۳۸۱ روند نزولی و در بین این سال‌ها روند صعودی داشت. فراوانی پایان‌نامه‌های دندان‌پزشکی در طی این سال‌ها با وجود نوسانات زیاد سیر صعودی داشته است و از صفر مورد در سال ۱۳۷۵ به ۳۴ مورد در سال ۱۳۸۵ رسیده بود، ولی از سال ۱۳۷۸ که دفاع از پایان‌نامه‌های دندان‌پزشکی آغاز شده بود، این روند سیر نزولی داشته و از ۴۲ مورد در سال ۱۳۷۸ به ۳۴ مورد در سال ۱۳۸۵ کاهش داشت.

فراوانی طرح‌های تحقیقاتی نیز در مجموع سیر صعودی قابل توجهی داشته است و از یک طرح در سال ۱۳۷۵ به ۷۶ طرح در سال ۱۳۸۵ رسیده بود. تعداد مقالات انگلیسی (به استثنای سال ۱۳۸۵) هر سال نسبت به سال قبل افزایش داشت و در مجموع از صفر مقاله در سال ۱۳۷۵ به ۱۸ مقاله در سال ۱۳۸۵ رسیده بود. تعداد مقالات فارسی نیز افزایش قابل توجهی را نشان داد و از صفر مقاله در سال ۱۳۷۵ به

www.mui.ac.ir
[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]

۳۰ مقاله در سال ۱۳۸۵ رسیده بود.

تعداد افراد مشارکت کننده در فعالیت‌های پژوهشی بین ۱ تا ۱۰ نفر بود. اکثر فعالیت‌های پژوهشی (۶۲۰ مورد یا ۵۴/۱ درصد) توسط یک مجری انجام شده بودند؛ در حالی که ۲۸۴ مورد (۲۴/۸ درصد) دارای ۲ مجری و ۱۲۲ مورد (۱۰/۷ درصد) دارای ۳ مجری بودند. کمترین فراوانی مربوط به فعالیت‌هایی بود که ۸، ۹ و ۱۰ نفر در انجام آن‌ها مشارکت داشتند. در طی سال‌های ابتدایی مطالعه، فراوانی فعالیت‌های پژوهشی که توسط یک نفر انجام شده بود بیش از فعالیت‌های مشارکتی بود. تعداد طرح‌های مشارکتی در سال‌های بعد به طور معنی‌داری افزایش نشان می‌داد (P = ۰/۰۰۱).

در دانشکده‌های پزشکی و دندان‌پزشکی، فعالیت‌های پژوهشی انجام شده توسط یک نفر، سهم اصلی را دارا بود و بیش از نیمی از موارد را شامل می‌شد؛ در حالی که فراوانی فعالیت‌هایی که در دانشکده پرستاری و پیراپزشکی توسط یک نفر انجام شده بود (۵۱ مورد) با فعالیت‌هایی که توسط ۲ نفر (۵۲ مورد) و همچنین ۳ نفر و بیشتر (۵۱ مورد) انجام گرفته بودند، تفاوت چندانی نداشت و با توجه به P = ۰/۰۰۱ این اختلاف از نظر آماری معنی‌دار بود (در دانشکده پرستاری و پیراپزشکی تمایل به کار گروهی نسبت دو دانشکده دیگر بیشتر بود؛ به نحوی که در دانشکده پرستاری و پیراپزشکی ۸/۲ درصد فعالیت‌ها توسط ۱ نفر و ۲۱/۲ درصد فعالیت‌ها توسط ۳ نفر یا بیشتر انجام شده بود). در ۵۰/۴ درصد موارد فعالیت‌های پژوهشی انجام شده توسط آقایان، دارای یک مجری بودند؛ در حالی که این مقدار در مورد فعالیت‌های پژوهشی انجام شده توسط خانم‌ها ۶۴/۱ درصد بود و خانم‌ها نسبت به آقایان بیشتر تمایل به انجام فعالیت‌های تک نفره داشته‌اند (P = ۰/۰۰۱). از مجموع ۳۲۲ پایان‌نامه پزشکی، ۶۸/۹ درصد دارای یک استاد راهنما و ۳۱/۱ درصد دارای دو استاد راهنما بودند. از ۱۹۸ پایان‌نامه دندان پزشکی، ۹۰/۹ درصد و ۹/۱ درصد به ترتیب دارای یک و دو استاد راهنما بودند (P = ۰/۰۰۱).

بحث

در این مطالعه به بررسی وضعیت فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ پرداخته شد. نتایج نشان داد، بیشترین فعالیت پژوهشی اعضای مورد بررسی، نگارش طرح‌های تحقیقاتی و کمترین فعالیت، نوشتن مقالات انگلیسی بود. نتایج مطالعه حاضر با نتایج تحقیق فروغی و خرازی در مورد ارزیابی وضعیت تولید اطلاعات علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، متفاوت می‌باشد. در مطالعه ذکر شده، پایان‌نامه‌های پزشکی (۴۲/۸ درصد) بیشترین سهم را دارا بودند (۹). با توجه به این‌که تفاوت چندانی بین تعداد دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی در دو دانشگاه وجود نداشت، این نتیجه می‌تواند نشان دهنده فعال‌تر بودن اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در تولید مقالات علمی نسبت به اعضای هیأت علمی دانشگاه مذکور باشد.

بررسی توزیع فراوانی فعالیت‌های پژوهشی بر حسب سال انجام فعالیت نشان داد، انجام فعالیت‌های پژوهشی از سال ۱۳۷۵ تا سال ۱۳۸۵ سیر صعودی داشته است؛ به نحوی که بیشترین فراوانی مربوط به سال ۱۳۸۵ بود. خوشبختانه در طی سال‌های مورد بررسی، وضعیت پژوهش از نظر تعداد فعالیت‌های پژوهشی در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان بهتر شده بود. به نظر می‌رسد این امر مهم در نتیجه افزایش توجه و احساس نیاز به تحقیق، افزایش بودجه‌های تحقیقاتی و برقراری سیستم پرداخت پاداش به نویسندگان مقالات، ایجاد و گسترش زیرساختار شبکه اینترنت و ارایه خدمات اینترنتی در دانشگاه، اشتراک بانک‌های اطلاعاتی و مجموعه مجلات الکترونیکی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی روش تحقیق و مقاله‌نویسی بوده است.

جا دارد که بررسی جامعی در مورد سایر علل این افزایش انجام شود تا بتوان با تقویت علل اصلی افزایش تعداد مقالات، به بهبود هر چه بیشتر وضعیت پژوهش در دانشگاه‌ها پرداخت. در تحقیق فروغی و خرازی در دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (۹) و مطالعه امین‌پور و همکاران بر روی دستاوردهای دو دهه حضور دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در عرصه تولید علم (۱۶) نیز نتایج مشابهی به دست آمده است.

در بررسی حاضر، دانشکده پزشکی بیشترین تعداد فعالیت

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]

پژوهشی را به خود اختصاص داده بود که این مطلب می‌تواند علل متعددی مانند بیشتر بودن اعضای هیأت علمی در این دانشکده نسبت به دو دانشکده دیگر باشد (تعداد اعضای هیأت علمی در پاییز ۱۳۸۵ در دانشکده پزشکی ۷۳ نفر، در دانشکده پرستاری و پیراپزشکی ۲۶ نفر و در دانشکده دندان‌پزشکی ۲۴ نفر بوده است). از آن‌جا که در تحقیق فروغی و خرازی (۹) و دولانی و همکاران (۱۷) بر روی پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان دانشگاه علوم پزشکی تبریز نتایج مشابهی به دست آمده است، لازم است بررسی جامعی بر روی سایر علل این موضوع نیز انجام شود.

بررسی توزیع فراوانی هر یک از فعالیت‌های علمی به صورت جداگانه، نشان دهنده سیر صعودی تعداد آن‌ها به جز در مورد پایان‌نامه‌های پزشکی و دندان‌پزشکی بود. سیر نزولی در نمودار مربوط به پایان‌نامه‌های پزشکی و دندان‌پزشکی را می‌توان به کاهش پذیرش دانشجو در رشته‌های پزشکی و دندان‌پزشکی در آن سال‌ها نسبت داد (پذیرش دانشجوی پزشکی و دندان‌پزشکی به ترتیب در سال ۱۳۷۵، ۵۹ و ۳۰ نفر و در سال ۱۳۸۱، ۲۷ و ۲۲ نفر بوده است).

همچنین با مقایسه آمار مربوط به فعالیت‌های پژوهشی انجام شده توسط آقایان و خانم‌ها مشاهده گردید که در مجموع، فعالیت پژوهشی خانم‌ها کمتر بوده است. این مطلب را می‌توان به کمتر بودن تعداد اعضای هیأت علمی زن نسبت داد. در مطالعه Lloyd و همکاران و Bickel نیز فعالیت‌های پژوهشی خانم‌ها نسبت به آقایان کمتر گزارش شد و دلیل این امر را مسؤولیت خانوادگی زنان و مسایل مربوط به امور خانواده ذکر نموده‌اند (۱۹، ۱۸).

طی بررسی حاضر مشخص گردید که بیش از نیمی از فعالیت‌ها توسط یک نفر انجام شده است که این موضوع با توجه به فواید انجام فعالیت‌های پژوهشی به صورت جمعی، چندان مطلوب نیست و جا دارد محققین عزیز به این مسأله توجه بیشتری داشته باشند. ارتباط معنی‌داری بین سال انجام پژوهش و تعداد افراد مشارکت کننده مشاهده شد؛ به طوری که از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵، نسبت کارهای مشارکتی افزایش نشان می‌داد. این مطلب را می‌توان ناشی از نمود فواید کارهای دسته‌جمعی از جمله کیفیت مطلوب‌تر و انجام آسان‌تر این‌گونه فعالیت‌ها دانست و لازم به نظر می‌رسد تحقیق جامعی بر روی علل این افزایش و تفاوت فعالیت‌های تک نفره با چند نفره انجام شود.

ارتباط معنی‌داری بین دانشکده محل انجام پژوهش و تعداد افراد مشارکت‌کننده وجود داشت؛ بدین ترتیب که در دانشکده پرستاری و پیراپزشکی نسبت فعالیت‌های مشارکتی به فعالیت‌های یک نفره، از دو دانشکده دیگر بیشتر بود. این مطلب را شاید بتوان بدین نحو تفسیر نمود که تعداد افراد مشارکت کننده در طرح‌ها و مقالات بیشتر از پایان‌نامه‌ها است و از آن‌جایی که در دانشکده پرستاری و پیراپزشکی هیچ گونه پایان‌نامه‌ای دفاع نشده، نتیجه فوق حاصل گردیده است. ارتباط معنی‌داری بین جنس پژوهشگر و تعداد افراد مشارکت کننده در فعالیت پژوهشی مشاهده شد. بدین صورت که خانم‌ها نسبت به آقایان بیشتر تمایل به انجام فعالیت‌های تک نفره داشته‌اند.

ارتباط معنی‌داری بین نوع پایان‌نامه (پزشکی یا دندان‌پزشکی) و تعداد استاد راهنما وجود داشت، به این صورت که نسبت پایان‌نامه‌های دارای یک استاد راهنما به پایان‌نامه‌های دارای دو استاد راهنما در دانشکده دندان‌پزشکی به مراتب بیشتر از دانشکده پزشکی بود. از جمله عللی که می‌توان برای این اختلاف بیان کرد، کم بودن تعداد استادان در دانشکده دندان‌پزشکی به نسبت دانشجو در مقایسه با دانشکده پزشکی است.

در این مطالعه تألیف کتاب و سمینار داخلی و خارجی از قسمت فعالیت‌های پژوهشی حذف شد. تعداد کتب تألیف شده توسط اعضای هیأت علمی این دانشگاه در طی سال‌های مورد مطالعه کم بود (سه کتاب) و در ضمن اطلاعات کامل و جامعی از تعداد سمینارهایی که اعضای هیأت علمی در آن‌ها شرکت کرده بودند، وجود نداشت. مقدار اندک کتاب تألیف شده می‌تواند به علت نو پا بودن دانشگاه (۲۰)، نبود امکانات لازم جهت جذب استادان برجسته و کم بودن سابقه علمی اکثر پژوهشگران در زمان انجام مطالعه باشد. موجود نبودن آمار صحیح از سمینارهای داخلی و خارجی هم نیز شاید ناشی از عدم وجود یک مرکز مستقل و مجهز و وجود افراد مجربی

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]

جهت جمع‌آوری اطلاعات مختلف در این دانشگاه بوده است.

در پایان و بر اساس یافته‌های این بررسی، به منظور بهبود و ارتقای وضعیت تولید اطلاعات علمی در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، پیشنهادهای زیر ارایه می‌گردند:

۱- توجه بیشتر به تکمیل و به روزرسانی اطلاعات موجود در سایت دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان به ویژه اطلاعات مربوط به شرکت در سمینارهای داخلی و خارجی.

۳- استفاده از امکانات لازم جهت تشویق اعضای هیأت علمی به انجام کارهای پژوهشی به صورت گروهی و همچنین ترغیب دانشجویان به انجام پایان‌نامه‌های دو و یا چند نفره و عدم سخت‌گیری در تصویب این‌گونه پایان‌نامه‌ها.

۴- پیشنهاد می‌گردد پژوهشگران عزیز در مطالعه‌ای به بررسی علل افزایش کمی فعالیت‌های پژوهشی در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان بپردازند تا با تقویت آن علل، به این پیشرفت سرعت بیشتری داده شود. همچنین جا دارد که فعالیت‌های پژوهشی این دانشگاه از نظر کیفی و میزان استناد به آن‌ها مورد بررسی قرار گیرد.

۶- توصیه می‌شود با توجه به ارزش والای کتاب، پژوهشگران دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان توجه بیشتری به چاپ کتاب داشته باشند.

نتیجه‌گیری

با توجه به سیر صعودی فراوانی فعالیت‌های علمی و افزایش افراد مشارکت کننده در این فعالیت‌ها، می‌توان به بهبود سطح پژوهش در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان و افزایش سهم این دانشگاه از تولیدات علمی کشور امیدوار بود. لازم است توجه بیشتری به حضور زنان در عرصه تحقیقات شود و شرایط و تسهیلات لازم برای این منظور فراهم گردد. همچنین، در راستای افزایش فعالیت‌های پژوهشی به صورت گروهی بهتر است تسهیلات بیشتری برای این‌گونه فعالیت‌ها در نظر گرفته شود.

تشکر و قدردانی

از اعضای محترم شورای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان و کلیه عزیزانی که در انجام این پژوهش همکاری نمودند، صمیمانه تشکر می‌شود.

References

1. Sheikhan N, Marashi SN, Rezazadeh H. A comparison studey between industrial research budget in Iran and Selected Countries. Rahyaft 2003; (28): 123-32. [In Persian].
2. Mazinani A. Assessment of consumption and production of scientific information from faculty members. Rahyaft 2001; (25): 196-217. [In Persian].
3. Vidulescu C. Change of science policy. Ad Astra 2003; 2(2): 1-4.
4. Zohour AR, Fekri AR. Research barriers: a study of academic staff of the Iran University of Medical Sciences. Payesh 2003; 2(2): 113-20. [In Persian].
5. Jamali Paghaleh M, Shafiezadeh E. Comparative analytic approach to research & development in Iran and some developed countries. Roshd-e-Fanavari 2012; 8(31); 23-34. [In Persian].
6. King DA. The scientific impact of nations. Nature 2004; 430(6997): 311-6.
7. Roxburgh M. An exploration of factors which constrain nurses from research participation. J Clin Nurs 2006; 15(5): 535-45.
8. Shahhosseini M. Assessment of priority of research projects in our country. Rahyaft 2002; (27): 2-5. [In Persian].
9. Foroughi F, Kharrazi H. Faculty Members' Scientific Productivity in Kermanshah Medical Sciences University. Iran J Med Educ 2005; 5(2): 181-7. [In Persian].
10. Osare F, Marefat R. Iranian researchers' participation in global knowledge production in Medline. Rahyaft 2005; (35): 39-44. [In Persian].
11. Mosavi MF. The Ranking of Scientific Production in the Fifty First Countries. Rahyaft 2004; (32): 37-57. [In Persian].
12. Joukar AR, Ebrahimi S. The rate of nationalities' trends in citing Iranian scientific productions. Library and Information Science 2007; 10(4): 213-36. [In Persian].

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]

13. Joneydi Shariatzadeh H, Iravani H, Hejazi Y, Mansourfar K, Sharifzadeh A. A study of factors influencing scholarly production of faculty members of agriculture faculty, university of Tehran. Iranian Journal of Agriculture Science 2013; 37(2): 307-19. [In Persian].

14. Van Raan AF. Measuring Science. In: Moed HF, Glèanzel W, Schmoch U, editors. Handbook of Quantitative Science and Technology Research. Berlin, Germay: Springer; 2004. p. 19-50.

15. Cursiefen C, Altunbas A. Contribution of medical student research to the Medline-indexed publications of a German medical faculty. Med Educ 1998; 32(4): 439-40.

16. Aminpour F, Kabiri P, Naji H. Isfahan University of Medical Sciences: Two Decades of Scientific Achievements. Iran J Med Educ 2008; 8(1): 164-73. [In Persian].

17. Doulani A, Husseini-Nassab D, Niknafs B. Status of research methods used in the dissertations of graduates from Tabriz University of Medical Sciences (Assistantship, MD, Board and MSc) for the years 1996-2006. Journal of Information Processing and Management 2010; 25(2): 169-87. [In Persian].

18. Lloyd T, Phillips BR, Aber RC. Factors that influence doctors' participation in clinical research. Med Educ 2004; 38(8): 848-51.

19. Bickel J. Women in academic medicine. J Am Med Womens Assoc 2000; 55(1): 10-2, 19.

20. Somkin CP, Altschuler A, Ackerson L, Geiger AM, Greene SM, Mouchawar J, et al. Organizational barriers to physician participation in cancer clinical trials. Am J Manag Care 2005; 11(7): 413-21.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]

Research Activities of Faculty Members of Rafsanjan University of Medical Sciences from 1995 to 2006

Mohsen Rezaeian[1], Maryam Hadavi[2], Soroush Kafi[3]

Original Article

Abstract

Background: Given the significant role of research activities in production of science and the vital position of universities in conducting research activities, present study aimed to determine the research activities of academic and faculty members of Rafsanjan University of Medical Sciences during 1995 to 2006.

Methods: In this cross-sectional study, all the research activities of academic members including research proposals, Persian and English articles, theses in addition with the year, place and gender of its first author were collected via Research Unit of University.

Findings: All the research activities consisted of 1145 activities, which included 322 medical theses (28.1%), 198 dentistry theses (17.3%), 443 research proposals (38.7%), 118 Persian articles (10.3%) and 64 English articles (5.6%). The year 2006 with 191 (16.7%) and the year 1995 with 33 cases (2.9%) had the most and the least research activities, respectively. There were significant associations between year, place, gender and number of researchers with the type of research activities.

Conclusion: Having considered the increasing trend in research activities of academic and faculty members of Rafsanjan University of Medical Sciences over time, one might be optimistic about the enhancement of such activities in this university. However, more attention should be paid to the role of females in such activities. Moreover, it is important to provide more facilities to encourage teamwork in research activities.

Keywords: Rafsanjan University of Medical Sciences, Academic Members, Research Activities

Citation: Rezaeian M, Hadavi M, Kafi S. **Research Activities of Faculty Members of Rafsanjan University of Medical Sciences during 1995 to 2006.** J Health Syst Res 2013; 9(2): 134-143.

Received date: 11/04/2012 Accept date: 05/01/2013

1- Professor, Department of Epidemiology, School of Medicine, Occupational Environmental Research Center, Rafsanjan University of Medical Sciences, Kerman, Iran
2- Lecturer, Department of Anesthesiology, School of Nursing and Midwifery, Rafsanjan University of Medical Sciences, Kerman, Iran (Corresponding Author) Email: hadavimaryam@yahoo.com
3- General Practitioner, Rafsanjan University of Medical Sciences, Kerman, Iran

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-26]